

مجله پژوهش‌های حسابداری مالی

سال ۴، شماره ۱، شماره پیاپی (۱۱)، بهار ۱۳۹۱

تاریخ وصول: ۹۰/۱/۲۳

تاریخ پذیرش: ۹۰/۸/۳۰

صص ۸۹ - ۱۰۴

اثر چرخه عمر واحد تجاری بر اقلام تعهدی اختیاری

سهراب اُستا^{۱*}، روح‌اله قیطاسی^{**}

عضو هیأت علمی گروه حسابداری دانشگاه ایلام

عضو هیأت علمی گروه حسابداری دانشگاه ایلام

چکیده

طبق نظریه چرخه عمر، واحدهای تجاری در مراحل مختلف چرخه عمر دارای خصوصیات متفاوتی هستند. از آنجایی که اقلام تعهدی اختیاری به عنوان معیار هموارسازی سود در نظر گرفته می‌شود؛ لذا مسأله اساسی تحقیق این است که آیا چرخه عمر واحد تجاری بر میزان استفاده از اقلام تعهدی اختیاری تاثیر می‌گذارد؟ ابتدا با استفاده از روش دسته‌بندی آنتونی و رامش (۱۹۹۲)، و بلک (۱۹۹۸) شرکت‌های عضو نمونه آماری با استفاده از معیارهای رشد فروش، مخارج سرمایه‌ای و عمر شرکت به مراحل رشد، بلوغ و افول تفکیک می‌شوند. سپس با استفاده از مدل تعدیل شده جونز، اقلام تعهدی اختیاری برآورد و در مرحله آخر با استفاده از رگرسیون داده‌های تلفیقی و روش حداقل مربعات تعمیم یافته فرضیه‌های پژوهش آزمون می‌شود. جامعه آماری تحقیق، کلیه شرکت‌های غیر مالی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ هستند. نتایج حاصل از بررسی ۱۴۰ شرکت عضو نمونه آماری تحقیق نشان می‌دهد که میزان استفاده از اقلام تعهدی اختیاری در مراحل مختلف چرخه عمر متفاوت است؛ به طوری که میزان استفاده از اقلام تعهدی اختیاری در مرحله رشد، نسبت به مرحله بلوغ و افول بیشتر و میزان استفاده از این اقلام در مرحله بلوغ نسبت به مرحله افول کمتر است.

واژه‌های کلیدی: چرخه عمر واحد تجاری، اقلام تعهدی اختیاری، هموارسازی سود

۱- مقدمه

و غیراختیاری هستند. در حالی که اقسام تعهدی غیراختیاری به واسطه مقررات، سازمان‌ها و دیگر عوامل خارجی، محدود می‌شوند، اقسام تعهدی اختیاری قابل اعمال نظر توسط مدیریت هستند، بنابراین، جزء اختیاری به عنوان شاخصی در جهت کشف مدیریت سود واحدهای تجاری، در مطالعات حسابداری به کار گرفته شده است [۳]. در مطالعات قبلی تاثیر عواملی، همچون ویژگی‌های اقتصادی کمتر بررسی شده است. یکی از این ویژگی‌های اقتصادی چرخه عمر واحد تجاری است. طبق نظریه چرخه عمر، شرکت‌ها در مراحل مختلف چرخه عمر از نظر مالی و اقتصادی دارای رفتارهای خاصی هستند؛ بدین معنی که ویژگی‌های مالی و اقتصادی واحد تجاری تحت تاثیر مرحله‌ای از چرخه عمر است که واحد تجاری در آن قرار دارد [۵].

باتوجه به مطالب فوق، هدف اصلی این مقاله بررسی تاثیر چرخه عمر واحدهای تجاری بر اقسام تعهدی اختیاری است. در این مقاله، با استفاده از مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) اقسام تعهدی اختیاری برآورد و سپس تغییرات این اقسام تعهدی اختیاری در مراحل مختلف چرخه عمر شرکت بررسی می‌شود.

ادبیات تحقیق

چرخه عمر واحد تجاری

بر اساس نظر گوردن و والتر (۲۰۰۳) شرکت‌ها بر اساس چرخه عمر به سه دسته، در حال رشد، بالغ و در حال افول تقسیم می‌شوند. واحدهای تجاری در حال رشد با انباشته کردن سود موجب افزایش قیمت سهم می‌شوند. واحدهای تجاری بالغ فرصت مناسبی نداشته، سیاست تقسیم سود آنها تاثیری بر قیمت ندارد؛ هر چند که نسبت ثابت سود تقسیمی آنها باعث کاهش ریسک می‌شود. واحدهای تجاری در

یکی از انواع صورت‌های مالی که در ارزیابی وظیفه مباشرت مدیریت از اهمیت زیادی برخوردار است، صورت سود و زیان است. این صورت مالی منعکس کننده عملکرد واحد تجاری و در برگیرنده بازده حاصل از منابع تحت کنترل مدیریت واحد تجاری است. از آنجایی که تهیه صورت‌های مالی به عهده مدیریت واحد تجاری است، ممکن است به دلایل مختلف اقدام به هموارسازی سود (مدیریت سود) نماید. مدیریت سود نوعی اقدام آگاهانه برای طبیعی نشان دادن سود شرکت برای رسیدن به سطح مطلوب و مورد نظر است. جونز و شارما (۲۰۰۱) تعریف جامعی از مدیریت سود ارائه نمودند. به عقیده آنها مدیریت سود (دستکاری سود) زمانی اتفاق می‌افتد که مدیران با استفاده از قضاوت در گزارشگری مالی و ساختار مبادلات برای گمراه نمودن بعضی از ذی نفعان (مانند سهامداران، اعتبار دهندگان، کارکنان، دولت، سرمایه‌گذاران و...) درباره عملکرد اقتصادی شرکت با تحت تاثیر قرار دادن نتایج قراردادی که وابسته به ارقام حسابداری گزارش شده است، در گزارشگری مالی تغییر ایجاد می‌کنند [۱۵].

یکی از روش‌های دستکاری سود، تغییر در اقسام تعهدی، اقسام تعهدی اختیاری و تغییر در هزینه‌های تحقیق و توسعه است. اقسام تعهدی باعث ایجاد تفاوت بین سود و جریان وجه نقد می‌شود. در نتیجه، با فرض اینکه جریان‌های نقدی دستکاری نشوند، تنها راه دستکاری سود، افزایش یا کاهش اقسام تعهدی اختیاری است. با توجه به اینکه نابهنجاری اقسام تعهدی در بازار سرمایه ایران وجود دارد [۱] تمرکز تحقیق حاضر بر اقسام تعهدی اختیاری به‌عنوان شاخص دستکاری سود (مدیریت سود) است. اقسام تعهدی، قابل تفکیک به دو جزء اختیاری

انجام فعالیت‌های مالی برای دستیابی به سرمایه کافی مورد نیاز می‌پردازند. نیسیم و پنمن (۲۰۰۱) به این نتیجه دست یافتند که جریان وجه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی معمولاً تا مورد مقبول واقع شدن محصولات توسط بازار، کم است. بنابراین، به جریان وجه نقد حاصل از تامین مالی بالا، برای تحقق فرصت‌های رشد نیاز خواهد بود. از سوی دیگر، واحدهای تجاری در این مرحله به پیشرفت در تغییرات فناوری تکیه می‌کنند، اما باید توجه داشت که سرمایه‌گذاری بالا و مخارج تحقیق و توسعه برای ایجاد محصولات جدید، موفقیت این محصولات را تضمین نمی‌کند. تمام این عوامل باعث می‌شود تا واحدهای تجاری در مرحله رشد، ریسک تجاری بالاتری داشته باشند [۱۹].

مرحله دوم: بلوغ

ریسک تجاری واحدهای تجاری در مرحله بلوغ معمولاً از مراحل دیگر چرخه عمر کمتر است. با توجه به اینکه فروش واحدهای تجاری به‌طور گسترده‌ای به ثبات رسیده است، واحد تجاری بالغ، جریان وجه نقد عملیاتی بیشتری خواهد داشت [۷]. بنابراین، واحد تجاری، اغلب جریان نقد ورودی کافی برای برآورده کردن نیازهای داخلی خود خواهد داشت. همچنین، نیسیم و پنمن (۲۰۰۱) بیان می‌کنند که در مرحله بلوغ ظرفیت سرمایه‌گذاری اولیه برای پاسخگویی به تقاضای بالای بازار، کافی بوده، واحد تجاری جریان نقد ورودی بیشتری ایجاد خواهد کرد. واحدهای تجاری فعال در مرحله بلوغ در مقایسه با واحدهای تجاری در مراحل دیگر چرخه عمر، تغییرات فناوری کمتری دارند. محیط باثبات، به نتایج

حال افول مجبور به تقسیم سود هستند و ریسک بسیار بالایی را در خود دارند. واحدهای تجاری را می‌توان براساس عوامل مختلف به هر یک از گزینه‌های فوق تخصیص داد. واحدهای تجاری دارای رشد فروش و رشد مخارج سرمایه‌ای بالا و عمر کم، معمولاً به عنوان واحدهای تجاری در حال رشد شناخته می‌شوند. واحدهای تجاری دارای رشد فروش و مخارج سرمایه‌ای کم و عمر زیاد به عنوان واحدهای تجاری در حال افول شناخته شده، واحدهای تجاری بالغ بین این دو گروه قرار می‌گیرند [۱۷]. در ادامه، به تشریح مراحل چرخه عمر واحد تجاری می‌پردازیم.

مرحله اول: رشد

در این مرحله واحدهای تجاری به دلیل مواجهه با رشد فروش و سودهای غیرقابل پیش‌بینی ناشی از ابهام در میزان تقاضای محصولات، ریسک تجاری بالاتری متحمل می‌شوند. تحقیقات اخیر نشان می‌دهد اگرچه ممکن است میزان تقاضا برای محصولات در حال افزایش باشد، با وجود این احتمال دارد محصولات واحد تجاری هنوز مورد مقبولیت عموم مصرف کنندگان واقع نشده باشد، اما واحدهای تجاری ممکن است در مرحله رشد به مقداری عایدی دست یابند [۷]. افزایش سود و جریان وجوه نقد در طی این مرحله بسیار حائز اهمیت است. در مرحله رشد، واحد تجاری بر ترس خروج سریع از بازار فائق آمده و با بقا در بازار به میزانی از موفقیت دست یافته است. در این مرحله، واحد تجاری فعالانه به دنبال جستجو و به کارگیری طرح‌های توسعه بوده، به سرمایه بیشتری برای دستیابی به مزایای بلند مدت رقابتی و محصولات جدید نیاز دارد. بنابراین، آنها به

مالی منجر می‌شود که از نتایج سال قبل انحراف زیادی نخواهد داشت.

مرحله سوم: افول

با ورود واحد تجاری به مرحله افول، ریسک تجاری نیز افزایش می‌یابد. معمولاً واحد تجاری در این مرحله با کاهش فروش، جایگزینی فناوری یا حتی منسوخ شدن محصولات روبه‌رو می‌شود. در این مرحله، عایدی واحد تجاری حداقل یا احتمالاً منفی بوده و بازده سرمایه‌گذاری معمولاً به خاطر فرصت‌های محدود سرمایه‌گذاری و همچنین افت کلی بازار و زیان عملیات، پایین است. تقاضا برای محصولات و خدمات سازمان کاهش یافته، واحدهای تجاری ناکارآمد مجبور به خروج از صنعت می‌شوند. در ضمن، واحدهای تجاری با مشکلات نقدینگی مواجه می‌شوند. به دلیل تغییرات در محیط و ابداع محصولات جدید، واحدهای تجاری در مرحله افول، باید فشار بیشتری را نسبت به واحدهای تجاری در مراحل دیگر چرخه عمر تحمل کنند [۷].

پیشینه تحقیق

تحقیقات انجام گرفته در دو دسته قرار می‌گیرند: دسته اول تحقیقاتی هستند که تصمیمات تجاری شرکت را در مراحل مختلف چرخه عمر بررسی نموده‌اند و دسته دوم بر تصمیمات اقلام تعهدی عادی شرکت تمرکز دارند. در این بخش خلاصه‌ای از هر دو دسته تحقیقات ارائه می‌گردد. جونز (۱۹۹۱) در خصوص اقلام تعهدی، مدلی با عنوان مدل جونز ارائه داد که طبق این مدل جمع اقلام تعهدی تابعی از تغییرات در درآمدها و

دارایی‌های ثابت شرکت (اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات) است [۱۴]. آنتونی و رامش (۱۹۹۲) رابطه معیارهای ارزیابی عملکرد با قیمت بازار سهام را در مراحل مختلف چرخه عمر واحد تجاری بررسی کردند و به این نتیجه دست یافتند که واکنش بازار سهام به معیارهای عملکرد، تابعی از مراحل چرخه عمر واحد تجاری است، به طوری که میزان مربوط بودن معیارهای رشد فروش و مخارج سرمایه‌ای از مرحله ظهور تا افوال روند نزولی دارد [۵]. دیچو (۱۹۹۴) وضعیت ثابت شرکت را چنین توصیف می‌کند که شرکت نه در حال رشد و نه در حال افول باشد یا نه افزایش فروش و نه کاهش فروش داشته باشد. همچنین، شرکت برای سرمایه در گردش و سرمایه‌گذاری و تامین مالی نیازمند وجه نقد نسبتاً ثابتی است. دیچو همچنین استدلال می‌کند زمانی که شرکت نتواند در وضعیت ثابتی بماند، جریان وجه نقد مشکلات زمانبندی و تطابق را نشان می‌دهد و در نتیجه، اقلام تعهدی را کاهش می‌دهد [۱۰]. سوجیانیس (۱۹۹۶) به بررسی رابطه بین مخارج تحقیق و توسعه (R&D) و سودهای آتی در مراحل مختلف چرخه عمر شرکت‌ها پرداخت. وی نشان داد که برای شرکت‌های در مرحله تولد، رشد و بلوغ تفاوت معنی‌داری بین مخارج تحقیق و توسعه و سودهای آتی وجود دارد. شرکت‌های در مرحله رشد، دارای بیشترین توان توضیحی و شرکت‌های مرحله افول دارای کمترین توان توضیحی هستند [۲۰]. جانسون (۱۹۹۹) مدارکی یافت مبنی بر اینکه پایداری سودها و ضرایب اطمینان سودها با نرخ رشد فعالیت‌های اقتصادی رابطه مثبت دارد [۱۳]. بلک (۱۹۹۸) به بررسی رابطه سود و جریان‌های نقدی با

مراحل اولیه چرخه عمر نشان می‌دهند [۱۲]. دیچو و گی (۲۰۰۵) نشان دادند که پایداری سودهای مربوط به جریان نقدی برای شرکت‌های با ارقام تعهدی بالا در مقابل شرکت‌های با ارقام تعهدی پایین، متفاوت است و این اختلاف ناشی از ارقام خاص شرکت است [۹]. آهارونی و همکاران (۲۰۰۶) به مقایسه توان توضیحی معیارهای مبتنی بر جریان‌های نقدی و معیارهای مبتنی بر ارقام تعهدی در تبیین ارزش واحدهای تجاری در مراحل مختلف چرخه عمر پرداختند و نتایج تحقیق آنها نشان داد که در مرحله رشد توان توضیحی معیارهای مبتنی بر جریان‌های نقدی بیشتر بوده، درحالی که در مراحل بلوغ و افول توان توضیحی معیارهای مبتنی بر ارقام تعهدی بیشتر است [۴]. بگزیا سو (۲۰۰۷) به بررسی اثر چرخه عمر واحد تجاری در تعیین نرخ بازده مورد انتظار پرداخته است. یافته اصلی تحقیق، حاکی از اثر معنادار مراحل چرخه عمر است. نتایج نشان می‌دهد که مربوط بودن ارزش عوامل ریسک، مشروط به مراحل چرخه عمر واحد تجاری است [۲۲]. کالونکی و سیلولا (۲۰۰۸) میزان استفاده از سیستم هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت را در مراحل مختلف چرخه عمر شرکت بررسی نمودند و به این نتیجه دست یافتند که میزان استفاده از سیستم هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت در مراحل بلوغ و احیای نسبت به مرحله رشد بیشتر است [۱۶]. وانگ و همکاران (۲۰۰۹) به بررسی سیاست تقسیم سود و فرضیه چرخه عمر در بازار بورس تایوان پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که پرداخت سود سهام در واحدهای تجاری جوانتر با توان رشد بالا و سودآوری پایین، به توزیع سود سهمی در مقابل سود نقدی منجر می‌شود. همچنین،

ارزش شرکت در مراحل مختلف چرخه عمر واحدهای تجاری پرداخت و به این نتیجه دست یافت که در مراحل تولد و افول، جریان‌های نقدی مربوطتر از سود بوده و در مرحله بلوغ عکس این موضوع صادق است [۷]. نیسیم و پنمن (۲۰۰۱) به این نتیجه دست یافتند که فروش‌های واحد تجاری در حال رشد به خوبی دیگر نسبت‌های مالی، رشد داشته است [۱۹].

دیچو و دچو (۲۰۰۲) بر نقش ارقام تعهدی در تغییر یا تعدیل دوره زمانی جریان‌های نقدی تمرکز نمودند و به این نتیجه دست یافتند که ارقام تعهدی سرمایه در گردش تابعی از جریان نقدی دوره جاری و دوره‌های قبل و بعد است [۸].

نیکولز (۲۰۰۲) مدل دیچو و دچو (۲۰۰۲) را با ثبت تغییرات شرکت در درآمدها و دارایی‌های ثابت تعدیل نمود [۱۸]. بال و شیوا کومار (۲۰۰۵) نقش ارقام تعهدی را در شناسایی بموقع سودها و زیان‌های نامتقارن بررسی نمودند. آنها برای ایجاد رابطه غیرخطی بین ارقام تعهدی سرمایه در گردش و جریان نقد عملیاتی، تعدیلاتی در مدل‌های دیچو و دچو (۲۰۰۲) و جونز (۱۹۹۱) انجام دادند. مدل آنها بر ارقام باقیمانده از معادله رگرسیون موجود به منظور استنباط کیفیت ارقام تعهدی متمرکز بود [۶]. جنکینز و همکاران (۲۰۰۴) به بررسی اثر چرخه عمر شرکت در مربوط بودن ارزش مؤلفه‌های سود پرداختند. آنان فرض کردند که واحدهای تجاری در مراحل مختلف چرخه عمر اقدامات راهبردی متفاوتی را اتخاذ می‌کنند. نتایج تحقیق آنان، مربوط بودن ارزش مؤلفه‌های سود را از طریق تاکید بر سودآوری در مراحل پایانی چرخه عمر، به جای تاکید بر رشد در

واحد، و کاهش محتمل کسری موجودی است. زانگ (۲۰۰۵) بیان می‌کند که از دیگر ویژگی‌های رشد، ارقام تعهدی سرمایه در گردش مثبت است، مانند رشد در تعداد کارکنان، رشد در فروش، رشد در دارایی‌های ثابت و رشد در ماهیت فعالیت‌های مالی [۲۳]. با توجه به این موارد واحدهای تجاری در حال رشد، در سرمایه در گردش سرمایه‌گذاری نموده که ارقام تعهدی سرمایه در گردش مثبت ایجاد کنند. واحدهای تجاری بالغ دارای مشتریان اساسی برای محصولات خود هستند که مجدانه خریدهای این واحد تجاری را ایجاد نموده، این امر سبب جریان‌های نقدی عملیاتی می‌گردد. تصمیمات عملیاتی که در واحدهای تجاری بالغ اخذ می‌گردد، شامل افزایش تاکید بر حفظ سودآوری (از طریق کنترل کیفیت، مخارج تبلیغاتی و مراحل تولید ساده و پربازده)، افزایش بیشتر ظرفیت بهره‌وری و همچنین کاهش سرمایه‌گذاری در سرمایه در گردش است. در خصوص واحدهای تجاری در حال افول، شایان ذکر است که واحد تجاری در حال افول، ابتدا به فعالیت‌های تصفیه می‌پردازد (درست مقابل فعالیت‌ها عملیاتی). یک نوع از این فعالیت‌های تصفیه، تعدیل ارزش دفتری دارایی‌های واحد تجاری برای تعیین ارزش تصفیه است. واحدهای تجاری که از تجارت خارج می‌شوند، موجودی‌ها را فروخته، تجدید ساختار را تقبل می‌کنند؛ بدین صورت که دارایی‌ها و بدهی‌ها برای جلوگیری از بیش از واقع نشان دادن دارایی‌ها و کمتر از واقع نشان دادن بدهی‌ها، تجدید ارزش خواهند شد. در طول مراحل تجدید ارزیابی، استهلاک و ذخیره مطالبات، برای تعدیل ارزش موجودی‌ها، حساب‌های دریافتنی و دارایی‌های ثابت

در واحدهای تجاری بالغتر با توان رشد پایین و سودآوری بالا، به توزیع بیشتر سود نقدی در مقابل سود سهمی منجر می‌شود [۲۱]. گوهار استپانیان (۲۰۱۰)، به بررسی چرخه عمر واحد تجاری و نوع پرداخت سود سهام می‌پردازد. در این تحقیق سه گروه متفاوت از واحدهای تجاری توزیع‌کننده وجه نقد شامل بازخرید سهام، سود نقدی و ترکیبی از سود نقدی و بازخرید سهام در نظر گرفته شده است. باز خرید سهام در مرحله رشد سریع، بسیار محتمل است و علامت کیفیت واحد تجاری برای سرمایه‌گذاران است. پرداخت سود نقدی به سهامداران، در واحدهای تجاری بالغ افزایش می‌یابد و تمایل مدیران برای گسترش یا حفظ اندازه واحد تجاری نسبت به رفاه سهامداران افزایش می‌یابد. سرانجام استفاده ترکیبی از سود نقدی و بازخرید سهام، در واحدهای تجاری که بالغتر هستند، صورت می‌گیرد. این مطالعه نشان می‌دهد که چرخه عمر واحد تجاری از مهمترین دلایل برای انتخاب روش‌های پرداخت سود سهام است [۱۱].

فرضیه‌های پژوهش

تصمیمات عملیاتی مدیریتی در خصوص شرکت‌های در حال رشد، مستلزم سرمایه‌گذاری بیشتر در سرمایه در گردش بوده که این امر واحد تجاری را به ایجاد ظرفیت بهره‌وری، خرید دارایی‌های ثابت و همچنین تولید موجودی‌ها به مقدار زیاد ملزم می‌نماید. این تولید در مقیاس بالا هر چند که موجودی‌های دوره جاری را افزایش داده، اما دارای مزایای بلندمدتی مانند صرفه جویی‌های ناشی از افزایش حجم تولید، کاهش هزینه‌های ثابت هر

و روش حداقل مربعات تعمیم یافته به آزمون فرضیه‌های تحقیق می‌پردازیم.

جامعه آماری تحقیق، شرکت‌های غیر مالی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که دارای شرایط زیر باشند:

۱. تا پایان سال ۱۳۸۸ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
۲. پایان سال مالی آنها ۲۹ اسفند ماه باشد و از سال ۸۴ تا ۸۸ در بورس فعال باشند.
۳. طی دوره زمانی تحقیق، تغییر سال مالی نداشته باشند.

با توجه به شرایط مذکور، تعداد ۱۴۰ شرکت در دوره زمانی ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. داده‌های مربوط به شرکت‌های عضو نمونه از منابعی چون نرم‌افزار ره‌آوردنویس، تدبیرپرداز و سایت بورس اوراق بهادار تهران استخراج شده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Eviews 6 و Minitab15 استفاده می‌شود. از روش رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده می‌شود، چون به مشاهدات نزدیک خط برازش وزن بیشتر و به مشاهدات دورتر وزن کمتری داده می‌شود و به این ترتیب، برآورد دقیق‌تر صورت می‌گیرد. در صورت وجود ناهمسانی واریانس به منظور رفع آن از روش وایت استفاده شده است. به منظور تعیین همخطی بین متغیرهای مستقل از آزمون عامل تورم واریانس (VIF) استفاده می‌شود. در صورتی که مقدار آماره بین ۱ و ۵ باشد، مشکل همخطی وجود ندارد. همچنین،

ثبت می‌شوند. ثبت این موارد توسط واحد تجاری موجب تعدیل ارقام تعهدی منفی می‌شود. نوع دیگر از فعالیت‌های تصفیه به وسیله واحد تجاری در حال افول، فروش موجودی‌ها با تخفیف زیاد و وصول حساب‌های دریافتی و حساب‌های معوقه است. واحد تجاری در حال افول، این فعالیت‌ها را برای بستن معاملات قبلی ایجاد شده‌اند، مدیریت می‌کند. فرایند بستن موجب تعدیل ارقام تعهدی منفی می‌شود. با عنایت به موارد ذکر شده، فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر ارائه شده است که شامل سه فرضیه است:

- فرضیه اول:** میزان استفاده از ارقام تعهدی اختیاری در مرحله رشد نسبت به بلوغ بیشتر است.
- فرضیه دوم:** میزان استفاده از ارقام تعهدی اختیاری در مرحله رشد نسبت به افول بیشتر است.
- فرضیه سوم:** میزان استفاده از ارقام تعهدی اختیاری در مرحله بلوغ نسبت به افول کمتر است.

روش تحقیق

این تحقیق براساس هدف، از نوع کاربردی و از لحاظ روش گردآوری اطلاعات، از نوع تحقیقات توصیفی بوده، هدف اصلی آن تعیین وجود، میزان و نوع رابطه بین متغیرهاست. داده‌های گردآوری شده در این پژوهش در سه مرحله تحلیل می‌گردد. ابتدا شرکت‌های عضو نمونه آماری با استفاده از متغیرهای تفکیک کننده به مراحل رشد، بلوغ و افول طبقه‌بندی می‌شوند. سپس با استفاده از مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) ارقام تعهدی اختیاری تعیین می‌گردد و در مرحله آخر با استفاده از رگرسیون داده‌های تلفیقی

را به دست می‌آوریم. سپس شرکت‌ها را بر اساس این امتیاز ترکیبی مرتب کرده، به سه دسته تقسیم می‌کنیم که شرکت‌های در حال رشد، بالغ و در حال افول مشخص می‌شوند.

نگاره (۱): تفکیک چرخه عمر

چرخه عمر	رشد فروش	تغییر در مخارج سرمایه‌ای	عمر شرکت
رشد	بالا	بالا	جوان
بلوغ	متوسط	متوسط	بالغ
افول	پایین	پایین	پیر

اندازه‌گیری متغیرها

متغیر وابسته (اقدام تعهدی اختیاری): اقدام تعهدی اختیاری با استفاده از مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) تعیین می‌شود.

متغیر مستقل (مراحل چرخه عمر): مدل رگرسیون را برای سه گروه برآزش می‌کنیم: گروه ۱، شامل شرکت‌های در مراحل رشد و بلوغ؛ گروه ۲، شامل شرکت‌های در مراحل رشد و افول و گروه ۳ شامل شرکت‌های مراحل بلوغ و افول هستند. برای هر سه گروه نیز مرحله قبل برابر با یک و مرحله بعد برابر با صفر است.

متغیرهای کنترل: متغیرهای ارزش دفتری به ارزش بازار، اهرم، شاخص سودآوری، اندازه، تغییر در رشد فروش و بتا را به عنوان متغیرهای کنترل در معادله رگرسیون در نظر گرفته می‌شوند.

اقدام تعهدی اختیاری

اقدام تعهدی اختیاری، اقدامی است که مدیریت بر آنها کنترل دارد و می‌تواند آنها را به تاخیر اندازد، حذف کند یا ثبت و شناسایی آنها را تسریع بخشد. تعهدات اختیاری از طریق استانداردهای حسابداری الزامی و تحت تاثیر شرایط اقتصادی شرکت است.

احتمال آماره جارک برا بزرگتر از ۵ درصد است که حاکی از نرمال بودن پسماندهای مدل‌های رگرسیون است.

روش تفکیک واحدهای تجاری در مراحل چرخه عمر

این تحقیق روش دسته‌بندی آنتونی و رامش (۱۹۹۲) و بلک (۱۹۹۸) را به منظور دسته‌بندی مناسب سال-شرکت به مراحل چرخه عمر، دنبال می‌کند. مشاهدات سال-شرکت، با استفاده از روش دسته‌بندی چند متغیره به منظور جلوگیری از اریب بودن نتایج، به سه مرحله چرخه عمر تقسیم می‌شوند. ابتدا از متغیرهایی چون نرخ رشد فروش، مخارج سرمایه‌ای و سن واحد تجاری به عنوان شاخص‌های دسته‌بندی استفاده می‌شود. سپس نرخ رشد فروش و مخارج سرمایه‌ای از بیشترین به کمترین و سن واحد تجاری از کمترین به بیشترین رتبه‌بندی می‌شوند.

$$SG_t = ((SALES_t - SALES_{t-1}) / (SALES_{t-1})) * 100$$

$$CEV_t = (CE_t / VALUE_t) * 100$$

$$AGE = CYEAR - FYEAR$$

(SG) رشد فروش شرکت، (CEV) تغییر در

مخارج سرمایه‌ای، (AGE) عمر شرکت، $(SALES_t)$ فروش در سال t ، (CE_t) مخارج سرمایه‌ای در سال t ، که از تغییر دارایی‌های ثابت بین سال‌های t و $t-1$ به دست می‌آید، $(VALUE_t)$ ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به اضافه ارزش دفتری بدهی‌های بلند مدت در سال t ، $(CYEAR_t)$ سال جاری در محاسبات و $(FYEAR)$ سال تاسیس شرکت است. با توجه به نگاره (۱) شرکت‌ها را به سه گروه تقسیم کرده، به شرکت‌های در حال رشد امتیاز ۳، شرکت‌های بالغ امتیاز ۲ و به شرکت‌های در حال افول امتیاز ۱ را تخصیص می‌دهیم. امتیازات سه معیار را برای شرکت جمع کرده، امتیاز ترکیبی هر شرکت

مدل (۱)

$$TA_{it} = (\Delta CA_{it} - \Delta CASH_{it}) - (\Delta CL_{it} - \Delta STD_{it}) - DEP_{it}$$

(TA) مجموع ارقام تعهدی، (CA) دارایی‌های جاری، (CASH) وجوه نقد، (CL) بدهی‌های جاری، (STD) حصه جاری بدهی‌های بلندمدت، (DEP) استهلاک.

پس از محاسبه مجموع ارقام تعهدی، با استفاده از رابطه زیر به تخمین ضرایب مورد استفاده می‌پردازیم:

مدل (۲)

$$\frac{TA_{it}}{A_{it-1}} = \alpha_1 \left(\frac{1}{A_{it-1}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} \right) + \varepsilon_{it}$$

(A) مجموع دارایی‌ها، (REV) مجموع درآمد، (PPE) دارایی‌های ثابت مشهود.

پس از تخمین پارامترهای مدل شماره ۲ از طریق مدل‌های سری زمانی و یا مقطعی، ارقام تعهدی غیراختیاری (NDA) به شرح زیر محاسبه می‌شوند:

مدل (۳)

$$NDA_{it} = \alpha_1 \left(\frac{1}{A_{it-1}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} \right)$$

و در مرحله آخر، ارقام تعهدی اختیاری از طریق رابطه زیر محاسبه می‌گردند:

$$DA = \frac{TA_{it}}{A_{it-1}} - NDA_{it} \quad \text{مدل (۴)}$$

پس از تعیین ارقام تعهدی اختیاری (DA)، مدل رگرسیون زیر برای آزمون فرضیات به صورت زیر طراحی گردید:

پس ممکن است تعهدات اختیاری نتیجه رفتار فرصت طلبانه‌ای باشد که به کاهش مفید بودن سود منجر شود. تعهدات اختیاری نسبت به تعهدات غیر اختیاری، شامل اطلاعات کمتری برای بازار است، زیرا تعهدات اختیاری تداوم کمتری نسبت به تعهدات غیراختیاری دارند و ممکن است علامتی از رفتار فرصت طلبانه باشند. تجزیه تعهدات به اختیاری و غیر اختیاری تصدیق می‌کند که کل تعهدات برای اطلاع رسانی بهتر صورت‌های مالی استفاده می‌شود. مشکل این است که هر تعهد در کدام طبقه قرار می‌گیرد. جونز روش رگرسیونی برای کنترل عامل‌های غیراختیاری موثر بر ارقام تعهدی معرفی کرد که براساس آن، بین کل ارقام تعهدی و تغییر در فروش و دارایی‌های ثابت یک ارتباط خطی برآورد می‌شود. جونز (۱۹۹۱) بر خلاف هیلی (۱۹۸۵) و دی آنجلو (۱۹۸۶) فرض ثابت بودن ارقام تعهدی غیراختیاری در طول زمان را کنار گذاشت و تلاش کرد اثر تغییر در شرایط اقتصادی بر ارقام تعهدی غیراختیاری را کنترل کند، اما در این مدل، فرض بر این است که درآمد فروش غیراختیاری است و اگر سود از طریق درآمدهای اختیاری مدیریت شود، مدل جونز، بخشی از سودهای مدیریت شده را حذف می‌کند که محدودیت مدل جونز به شمار می‌رود. در مدل تعدیل شده جونز، تغییرات درآمد از طریق تغییرات حساب‌های دریافتنی تعدیل و فرض می‌شود. تمام تغییرات در فروش نسبه، از مدیریت سود نتیجه می‌شود. در مدل یاد شده، ابتدا مجموع ارقام تعهدی (TA) به صورت زیر محاسبه می‌گردد:

مدل (۵)

حقوق صاحبان سهام)، ΔSG تغییر در رشد فروش،
BETA شاخص ریسک سیستماتیک.

$$DA = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Stage} + \alpha_2 \text{BM} + \alpha_3 \text{LEV} + \alpha_4 \text{ROS} + \alpha_5 \text{SIZE} + \alpha_6 \Delta SG + \alpha_7 \text{BETA} + \varepsilon_i$$

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی متغیرها: به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا آمار توصیفی متغیرها شامل شاخص‌های مرکزی و شاخص‌های پراکندگی در هر یک از مراحل چرخه عمر در نگاره ۲ ارائه شده است.

Stage چرخه عمر واحد تجاری، BM نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار دارایی‌ها، LEV اهرم مالی (نسبت بدهی بلندمدت به کل دارایی‌ها)، ROS شاخص سودآوری عملیاتی (متوسط بازده فروش)، SIZE اندازه شرکت (لگاریتم طبیعی ارزش بازار

نگاره (۲): آمار توصیفی متغیرهای تحقیق در مراحل مختلف چرخه عمر

مرحله افول			مرحله بلوغ			مرحله رشد			متغیر
انحراف معیار	میانه	میانگین	انحراف معیار	میانه	میانگین	انحراف معیار	میانه	میانگین	
۰/۱۲۸	۰/۰۷	۰/۱۰۲	۰/۰۹۸	۰/۰۶۷	۰/۰۱	۰/۱۶۹	۰/۰۷۹	۰/۱۲۵	اقدام تعهدی اختیاری
۰/۹۷۶	۰/۶۹۷	۰/۷۸۲	۰/۵۳۶	۰/۵۵۵	۰/۶۸۹	۰/۳۹۲	۰/۴۴۷	۰/۵۴۸	ارزش دفتری به ارزش بازار
۰/۱۱۳	۰/۰۴۹	۰/۰۸۸	۰/۰۷۹	۰/۰۵۱	۰/۰۷۴	۰/۰۹۵	۰/۰۵۴	۰/۰۹۱	اهرم
۲/۱۴۹	۰/۰۸۱	۰/۲۷۹	۰/۲۴۹	۰/۱۴۵	۰/۲۱۵	۰/۲۶۸	۰/۱۶۱	۰/۲۴۳	شاخص سودآوری
۱/۵۰	۱۱/۹۱	۱۲/۱	۱/۶۲	۱۲/۴۱	۱۲/۷	۱/۵۱	۱۲/۷	۱۲/۸	اندازه
۸۶/۲	-۱۱/۸۶	-۲۲/۰۳	۳۷/۶	-۱/۰۱	-۲/۰۶	۱۲۱/۳	۹/۴۶	۱۷/۹	تغییر در رشد فروش
۱/۵۰	۰/۰۶۰	۰/۲۶۴	۱/۲۱	۰/۱۳	۰/۵۴۲	۲/۲۱	۰/۲۴۰	۰/۶۰۶	بتا

در ادامه، همبستگی بین متغیرهای مختلف به دو روش پیرسون و اسپیرمن در نگاره ۳ ارائه شده است.

نگاره (۳): ماتریس همبستگی پیرسون (اسپیرمن) پایین (بالا) قطر اصلی

بتا	تغییر در رشد فروش	اندازه	شاخص سودآوری	اهرم	ارزش دفتری به ارزش بازار	اقدام تعهدی اختیاری	
۰/۰۳	۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۰۸**	-۰/۱۴*	-۰/۰۸**	۱/۰۰	اقدام تعهدی اختیاری
-۰/۱۹*	۰/۰۲	-۰/۳۶*	-۰/۳۱*	-۰/۰۱	۱/۰۰	-۰/۱۰*	ارزش دفتری به ارزش بازار
-۰/۰۳	۰/۰۶	-۰/۰۹**	-۰/۰۴	۱/۰۰	-۰/۱۶*	-۰/۰۵	اهرم
۰/۲۰*	۰/۰۲	۰/۵۴*	۱/۰۰	-۰/۰۳	-۰/۰۳	۰/۲۱*	شاخص سودآوری
۰/۲۱*	-۰/۰۲	۱/۰۰	۰/۱۷*	۰/۰۰	-۰/۱۴*	۰/۱۱*	اندازه
۰/۰۱	۱/۰۰	۰/۰۰	-۰/۰۸**	۰/۰۶	-۰/۰۱	-۰/۰۵	تغییر در رشد فروش
۱/۰۰	۰/۰۳	۰/۱۵*	۰/۱۱*	-۰/۰۴	-۰/۰۹*	۰/۲۲*	بتا

*, **, * به ترتیب در سطح اطمینان ۹۹، ۹۵ درصد معنادار.

ارقام تعهدی اختیاری است، که نشان می‌دهد میزان استفاده از ارقام تعهدی اختیاری در مرحله رشد نسبت به مرحله بلوغ بیشتر است. در بین متغیرهای کنترل، متغیرهای شاخص سودآوری، تغییر در رشد فروش و بتا در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معنادار و مثبتی با متغیر وابسته ارقام تعهدی اختیاری دارند. احتمال آماره F نیز حاکی از معنادار بودن کل مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۹ درصد است. آماره دوربین واتسون نیز حاکی از نبودن خود همبستگی است. آماره VIF نیز عدم همخطی بین متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد. ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که تقریباً ۶۵ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل توضیح داده می‌شود.

با توجه به نگاره ۳، بین ارقام تعهدی اختیاری با متغیرهای ارزش دفتری به ارزش بازار، اهرم و تغییر در رشد فروش همبستگی منفی وجود دارد. همچنین، بین ارقام تعهدی اختیاری با متغیرهای شاخص سودآوری، اندازه و بتا همبستگی مثبت وجود دارد.

تجزیه و تحلیل آماری و آزمون فرضیات:

به منظور آزمون فرضیات از رگرسیون داده‌های تلفیقی و روش حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است.

فرضیه اول: میزان استفاده از ارقام تعهدی اختیاری در مرحله رشد نسبت به بلوغ بیشتر است. نتایج مربوط به آزمون فرضیه اول در نگاره ۴ نشان می‌دهد که متغیر چرخه عمر در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارای رابطه معنادار و مثبت با متغیر وابسته

نگاره (۴): نتایج مربوط به آزمون فرضیه اول

متغیر	ضریب	احتمال آماره t	VIF
مقدار ثابت	۰/۲۹۷	۰/۰۲	
چرخه عمر	۰/۰۵۷	۰/۰۴	۱/۰۵
ارزش دفتری به ارزش بازار	-۰/۰۴۶	۰/۲۰	۱/۱۷
اهرم	-۰/۲۳۲	۰/۱۵	۱/۰۳
شاخص سودآوری	۰/۱۳۲	۰/۰۱	۱/۳۴
اندازه	-۰/۰۱۳	۰/۲۲	۱/۳۶
تغییر در رشد فروش	۰/۰۰۰	۰/۰۰	۱/۰۴
بتا	۰/۰۱۹	۰/۰۰	۱/۰۵
احتمال آماره F	۰/۰۰		
دوربین واتسون	۱/۸۶		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۶۵۷		

نتایج مربوط به آزمون فرضیه دوم در نگاره ۵ نشان می‌دهد که متغیر چرخه عمر در سطح اطمینان

فرضیه دوم: میزان استفاده از ارقام تعهدی اختیاری در مرحله رشد نسبت به افول بیشتر است.

نیز حاکی از معنادار بودن کل مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۹ درصد است. آماره دوربین و اتسون نیز حاکی از عدم همبستگی است. آماره VIF نیز عدم همخطی بین متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد. ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که تقریباً ۵۱ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل توضیح داده می‌شود.

۹۵ درصد دارای رابطه‌ای معنادار و مثبت با متغیر وابسته اقلام تعهدی اختیاری است، که حاکی از این موضوع است که میزان استفاده از اقلام تعهدی اختیاری در مرحله رشد نسبت به مرحله افول بیشتر است. در بین متغیرهای کنترل، متغیرهای شاخص سودآوری و بتا رابطه معنادار و مثبت، و متغیر اهرم رابطه منفی در سطح اطمینان ۹۵ درصد با متغیر وابسته اقلام تعهدی اختیاری دارند. احتمال آماره F

نگاره (۵): نتایج مربوط به آزمون فرضیه دوم

واحد‌های تجاری در مراحل رشد و افول			
VIF	احتمال آماره t	ضریب	متغیر
	۰/۰۲	۰/۴۰۵	مقدار ثابت
۱/۱۱	۰/۰۲	۰/۱۲۰	چرخه عمر
۱/۱۰	۰/۲۲	-۰/۰۴۱	ارزش دفتری به ارزش بازار
۱/۰۷	۰/۰۰	-۰/۶۷۳	اهرم
۱/۰۴	۰/۰۱	۰/۰۱۸	شاخص سودآوری
۱/۱۱	۰/۰۸	-۰/۰۲۱	اندازه
۱/۰۵	۰/۳۰	۰/۰۰۰	تغییر در رشد فروش
۱/۰۴	۰/۰۱	۰/۰۱۴	بتا
		۰/۰۰	احتمال آماره F
		۱/۸۳	دوربین و اتسون
		۰/۵۱۳	ضریب تعیین تعدیل شده

اطمینان ۹۵ درصد رابطه معنادار و مثبتی با متغیر وابسته اقلام تعهدی اختیاری دارند. احتمال آماره F نیز حاکی از معنادار بودن کل مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۹ درصد است. آماره دوربین و اتسون نیز حاکی از عدم همبستگی است. آماره VIF نیز عدم همخطی بین متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد. ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که تقریباً ۳۲ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل توضیح داده می‌شود. بنابراین، با توجه به

فرضیه سوم: میزان استفاده از اقلام تعهدی اختیاری در مرحله بلوغ نسبت به افول کمتر است. نتایج مربوط به آزمون فرضیه سوم در نگاره ۶ نشان می‌دهد که متغیر چرخه عمر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معنادار و منفی با متغیر وابسته اقلام تعهدی اختیاری دارد، که نشان می‌دهد میزان استفاده از اقلام تعهدی اختیاری در مرحله بلوغ نسبت به مرحله افول کمتر است. در بین متغیرهای کنترل، متغیرهای شاخص سودآوری، اندازه و بتا در سطح

نتایج حاصل از نگاره‌های ۴ تا ۶، فرضیات تحقیق را در سطح اطمینان ۹۵ درصد نمی‌توان رد کرد.

نگاره (۶): نتایج مربوط به آزمون فرضیه سوم

واحدهای تجاری در مراحل بلوغ و افول			متغیر
VIF	احتمال آماره t	ضریب	
	۰/۰۴	-۰/۵۴۸	مقدار ثابت
۱/۰۸	۰/۰۱	-۰/۱۰۲	چرخه عمر
۱/۰۶	۰/۸۰	۰/۰۱۱	ارزش دفتری به ارزش بازار
۱/۰۵	۰/۵۹	۰/۳۵۷	اهرم
۱/۰۵	۰/۰۳	۰/۰۱۰	شاخص سودآوری
۱/۱۰	۰/۰۱	۰/۰۵۳	اندازه
۱/۰۵	۰/۲۵	۰/۰۰۰	تغییر در رشد فروش
۱/۰۵	۰/۰۰	۰/۰۱۱	بتا
		۰/۰۰	احتمال آماره F
		۲/۲۹	دوربین واتسون
		۰/۳۲۰	ضریب تعیین تعدیل شده

بحث و نتیجه‌گیری

آهارونی و همکاران [۴] است. همچنین، نتایج آزمون فرضیه سوم نشان می‌دهد که میزان استفاده از اقلام تعهدی اختیاری در مرحله بلوغ نسبت به مرحله افول کمتر است که مطابق با نتیجه تحقیق دیچو و جی [۹] و برخلاف نتیجه تحقیق آهارونی و همکاران [۴] است.

هدف این پژوهش، بررسی اثر چرخه عمر واحد تجاری بر اقلام تعهدی اختیاری است. از روش آنتونی و رامش (۱۹۹۲) به منظور طبقه‌بندی واحدهای تجاری در مراحل مختلف چرخه عمر و از مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) به منظور تعیین اقلام تعهدی اختیاری استفاده شد. به طور خلاصه، نتایج تحقیق نشان داد که میزان استفاده از اقلام تعهدی اختیاری در مراحل مختلف چرخه عمر متفاوت است. این نتیجه مطابق با نتایج تحقیقات آنتونی و رامش، سوجیانیس، بلک، جنگینز، بگزیاسو و استپانیان است [۲۲، ۲۰، ۱۲، ۱۱، ۷، ۵]. با توجه به آزمون فرضیه اول و دوم، نتایج نشان می‌دهد که میزان استفاده از اقلام تعهدی اختیاری در مرحله رشد نسبت به مرحله بلوغ و افول بیشتر است. نتایج این فرضیه‌ها در عین مطابقت با یافته‌های جانسون، نیسیم و پنمن، وانگ [۲۱، ۱۹، ۱۳] و برخلاف نتیجه تحقیق

پیشنهادها

- ۱- با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق و مشخص شدن تأثیر چرخه عمر واحد تجاری بر اقلام تعهدی اختیاری، پیشنهاد می‌شود که سرمایه‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان در تحلیل تصمیمات سرمایه‌گذاری و سایر تصمیمات، عامل اساسی و حیاتی چرخه عمر را به عنوان یکی از متغیرهای با اهمیت تصمیم در نظر داشته باشند.
- ۲- رابطه معنادار شاخص سودآوری و بتا در نتایج حاصل از فرضیات، حاکی از این است که عامل

۲- دستگیر، محسن، ناظمی، امین. (۱۳۸۶). «بررسی نظرات استادان دانشگاه‌ها، حسابداران حرفه‌ای و قانون‌گذاران در رابطه با مدیریت سود، مروری بر تحقیقات انجام شده در ایران». فصلنامه دانش و پژوهش حسابداری، ش ۱۱، صص ۱۰-۱۷ و ۶۴-۶۷.

۳- مشایخی، بیتا، مهرانی، ساسان، مهرانی، کاوه، کرمی، غلامرضا. (۱۳۸۴). «نقش اقلام تعهدی اختیاری در مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی دانشگاه تهران»، ش ۴۲، صص ۶۱-۷۴.

- 4- Aharony J., H Falk, N Yehuda. (2006). Corporate Life Cycle and the Value Relevance of Cash Flow versus Accrual Financial Information. School of Economics and Management Bolzano, Italy, Working Paper; 34.
- 5- Anthony, J., Ramesh, K., (1992). Association between accounting performance measures and stock prices: a test of the life cycle hypothesis. *Journal of Accounting and Economics*, 15, 203-227.
- 6- Ball, R., Shivakumar, L., (2005). The role of accruals in asymmetrically timely gain and loss recognition. Working Paper, University of Chicago and London Business School.
- 7- Black E.L. (1998). Life-Cycle Impacts on the Incremental Relevance of Earnings and Cash flow Measures. *Journal of Financial Statement Analysis*; 40-56.
- 8- Dechow, P., Dichev, I., (2002). The quality of accruals and earnings: the role of accrual estimation errors. *The Accounting Review* 77, 35-59.
- 9- Dechow, P., Ge, W., (2005). The persistence of earnings and cash flow

چرخه عمر واحد تجاری باعث کاهش ریسک و افزایش بازدهی در انتخاب سبد سرمایه گذاری شده است. لذا به تصمیم گیرندگان در بورس اوراق بهادار توصیه می شود این عامل را به عنوان یک معیار مهم در تصمیم گیری در نظر بگیرند.

۳- همچنین، در این تحقیق نقش مالکیت در صنایع مختلف به طور جداگانه آزمون نشده است. پیشنهاد می شود تأثیر چرخه عمر واحد تجاری بر اقلام تعهدی اختیاری در صنایع مختلف بررسی شود.

محدودیت‌های تحقیق

۱- عدم تعدیل اقلام صورت‌های مالی به واسطه وجود تورم و همچنین عدم افشا و طبقه بندی کامل و مناسب از اجزای سود در یادداشت‌های پیوست صورت‌های مالی، که باعث کاهش کیفیت مقایسه‌ای اقلام شده است و بر نتایج پژوهش اثر گذاشته، تعمیم نتایج را با محدودیت‌هایی همراه می سازد.

۲- عدم کنترل بعضی از عوامل مؤثر بر نتایج پژوهش، از جمله تأثیر متغیرهایی، چون عوامل اقتصادی، شرایط سیاسی، عمر شرکت‌ها، قوانین و مقررات و نوع صنعت و... خارج از دسترس محقق بوده، ممکن است بر بررسی روابط اثرگذار باشد.

منابع

۱- کلاته رحمانی، راحله، مشایخی، بیتا، فدایی نژاد، محمد اسماعیل. (۱۳۸۹). «مخارج سرمایه‌ای، اقلام تعهدی و بازده سهام». *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال دوم، شماره اول، صص ۷۶-۹۱.

- role of accrual estimation errors. *The Accounting Review* 77, 61-69.
- 19- Nissim, D. Penman, S., (2001). Ratio analysis and equity valuation: From research to practice. *Review of Accounting Studies* 6, 109-154.
- 20- SugianisT,(1996). The value Relevancy of Research Development on valuation of future Earnings. *Journal of Accounting and Economics*; 21: 128-142.
- 21- Wang, Ming-Hui. Day-Yang Liu, Yen-Sheng Huang (2009). Dividend policy and the life cycle hypothesis. www.SSRN.com
- 22- Bixia, Xu. (2007). Life Cycle Effect on the Value Relevance of Common Risk Factor. *Review of Accounting and Finance*; 6: 162-175.
- 23- Zhang, X. F., (2005). What causes the accrual anomaly earnings persistence or business growth? PhD. Thesis. University of Chicago.
- and the role of special items: implications for the accrual anomaly. Working paper, University of Michigan.
- 10- Dechow, P. (1994). Accounting earnings and cash flow as measures of firm performance: the role of accounting accruals. *Journal of Accounting and Economics* 18, 3-42.
- 11- Gohar G. Stepanyan. (2010). Firm Life Cycle and the Choice of the Form of Payout. www.SSRN.com
- 12- Jenkins, D.S., Kane, G.D. and Velury, U. (2004). *The impact of the corporate life-cycle on the value-relevance of disaggregated earnings components*. *Review of Accounting and Finance*, Vol. 3, pp. 5-20.
- 13- Johnson, M., (1999). Business cycles and the relation between security returns and earnings. *Review of Accounting Studies* 4, 93-117.
- 14- Jones, J., (1991). Earnings Management During Import Relief Investigations. *Journal of Accounting Research* 29, 193-228.
- 15- Jones, S. And Sharma, R. (2001). The Impact Of Free Cash Flow, Financial Leverage And Accounting Regulation On Earnings Management In Australia s “Old” And “New” Economics. *Managerial Finance*, Vol. 27, No. 12, PP. 19-38
- 16- Kallunki J., Silvola H. (2008). *The effect of Organizational Life Cycle Stage on the use of Activity-based Costing*. *Management Accounting Research*, 19, 62–79.
- 17- Kousenidis, Dimitrios (2005). *Earnings>Returns Relation in Greece: Some Evidence on the Size Effect and on the Life-Cycle Hypothesis*. *Managerial Finance*, 31, 24-54.
- 18- McNichols, M., (2002). Discussion of the quality of accruals and earnings: the